

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХОДІВ ПАСИВНОЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАЙНЯТОСТІ

Сучасний період розвитку України характеризується надзвичайно напруженою ситуацією у сфері зайнятості та соціального захисту населення. В умовах ринкових економічних відносин безробіття є неминучим явищем та гострою проблемою, яку суспільству доводиться вирішувати щоденно, використовуючи заходи державного регулювання зайнятості.

Державне регулювання зайнятості – це цілеспрямований вплив державних органів на співвідношення попиту та пропозиції робочої сили в країні в цілому або окремі місцевості шляхом економічних, правових, адміністративно-організаційних заходів з метою запобігання поширення безробіття чи його скорочення та забезпечення максимальної продуктивної зайнятості економічно-активного населення.

Об'єктивна необхідність втручання держави в процеси, які відбуваються на ринку праці, зумовлена неспроможністю ринкової економічної системи, з одного боку, забезпечити виробництво робочою силою необхідної якості (її загальноосвітніми та кваліфікаційними характеристиками), а з іншого – забезпечити робочими місцями населення, яке хоче та може працювати.

Державна політика зайнятості здійснюється активними та пасивними заходами. Активна політика націлена на підвищення конкурентоздатності людини у боротьбі за робочі місця, а також інтенсивну діяльність держави щодо створення нових робочих місць.

При пасивній політиці в країні формується державний патерналізм, в умовах якого держава бере на себе відповідальність за стан працівників на ринку праці.

Пасивна політика включає реєстрацію безробітних, виплату допомоги у зв'язку з безробіттям, надання допомоги членам сімей, які перебувають на утриманні безробітних та виплату пенсій достроковим пенсіонерам. Ці заходи не впливають на співвідношення попиту та пропозиції робочої сили і не регулюють зайнятість населення.

Необхідність пасивної політики занятості полягає в тому, що громадяни, які втрачають роботу, втрачають і джерело доходу, а тому не можуть забезпечити ні себе, ні осіб, які знаходяться на їх утриманні необхідними засобами існування. Тобто, безробітні громадяни на період пошуку роботи зазвичай можуть покладатися лише на підтримку з боку держави.

В Україні цього року відбулися суттєві зміни у сфері державного регулювання зайнятості і, зокрема, у регулюванні пасивної політики зайнятості. Вони пов'язані із тим, що 1 січня 2013 року набув чинності прийнятий 5 липня 2012 року Закон України „Про зайнятість населення”. В прикінцевих положеннях даного закону було внесено ряд змін до раніше прийнятих законодавчих актів, в тому числі і до Закону України „Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття”.

Почати потрібно, в першу чергу, з того, що у зв'язку із цими змінами право на матеріальне забезпечення на випадок безробіття мають тепер лише застраховані особи. Відповідно, незастраховані громадяни позбавлені права отримувати хоча б мінімальну допомогу по безробіттю. Винятком є молодь, яка закінчила або припинила навчання у загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладах, звільнилася із строкової військової або альтернативної (невійськової) служби і яка потребує сприяння у працевлаштуванні на перше робоче місце у разі реєстрації в установленому порядку відповідних осіб як безробітних. Разом з тим, для цієї категорії незастрахованих осіб вдвічі скорочено загальну тривалість виплати допомоги по безробіттю (180 календарних днів замість 360), а також вони не можуть отримати допомогу по безробіттю одноразово для організації підприємницької діяльності.

Змінено також і умови та тривалість виплати допомоги по безробіттю для осіб, які протягом року до реєстрації їх як безробітних мали страховий стаж менше шести місяців, або звільнених з останнього місця роботи з підстав, передбачених пунктами 3, 4, 7 і 8 статті 40, статтями 41 і 45 Кодексу законів про працю України і також молодих людей, про яких йшлося в попередньому абзаці. Раніше такі особи мали право на допомогу по безробіттю без урахування страхового стажу в розмірі прожиткового мінімуму, встановленого законодавством, а з 1 січня 2013 року – на допомогу в мінімальном розмірі, який встановлюється правлінням Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття (далі - Фонд). На період з 1 січня 2012 року по 31 березня 2013 року розмір такої мінімальної допомоги становить всього 544 грн.

Якщо ж говорити про безробітних громадян, страховий стаж яких протягом 12 місяців, що передували реєстрації їх як безробітних, становить шість і більше місяців, то для них з 1 січня 2013 року правлінням Фонду встановлено мінімальну допомогу по безробіттю у розмірі 882 грн.

Відповідно до змін, внесених до Закону України „Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття”, регламентується обмеження лише верхньої межі допомоги по

безробіттю: „Допомога по безробіттю не може перевищувати чотирикратного розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом”. Що ж стосується нижньої межі, то її обмеження в законі не визначено, хоча в попередній його редакції було зазначено, що допомога по безробіттю не може бути нижчою за прожитковий мінімум. Таке ж обмеження гарантується і Конституцією України (ст. 46): „Пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законом”.

Слід звернути увагу, що конституційні права громадян, зазначені у наведеній статті, порушувались і раніше. Протягом останніх років допомога по безробіттю як застрахованих, так і незастрахованих осіб, була меншою прожиткового мінімуму, однак на сьогодні цей розрив є найбільшим – мінімальний розмір допомоги по безробіттю, визначений правлінням Фонду становить, як вже зазначалося, залежно від категорії безробітних 882 грн. або 544 грн., що відповідно на 20% та на 51% менше, прожиткового мінімуму.

Таким чином, можемо зробити висновки, що з прийняттям нового Закону України „Про зайнятість населення”, збулося коло осіб, які тепер можуть отримати статус безробітного і відповідно претендувати на виплату допомоги по безробіттю. Що ж стосується самої допомоги, то її мінімальний розмір тепер повністю визначається правлінням Фонду загальнообов’язкового державного соціального страхування на випадок безробіття і є на даний час рекордно низьким. Такі зміни призведуть до значного скорочення витрат Фонду на виплату допомоги по безробіттю, оскільки раніше близько 80% коштів спрямовувалися на соціальний захист і витрачалися саме на здійснення виплат безробітним. На наш погляд, введення нового Закону України „Про зайнятість населення” дозволить спрямувати вивільнені таким чином кошти на пошук заходів активної політики у сфері зайнятості, тобто врегулювання співвідношення попиту та пропозиції робочої сили, що, в свою чергу, сприятиме скороченню рівня безробіття серед українського населення.